

Универзитет у Новом Саду
Филозофски факултет
Одсек за социологију

University of Novi Sad
Faculty of Philosophy
Department of Sociology

Организатор:
Одсек за социологију
Филозофског факултета у Новом Саду

Organizer
Department of Sociology
Faculty of Philosophy Novi Sad

За организатора:
Проф. др Ивана Живанчевић Секеруш
Проф. др Срђан Шљукић

For the Organizer
Prof. dr Ivana Živančević Sekeruš
Prof. dr Srđan Šljukić

Уредници књиге резимеа:
проф. др Срђан Шљукић
проф. др Душан Маринковић

Editors of the Book of Abstracts
Prof. dr Dušan Marinković
Prof. dr Srđan Šljukić

Техничко уређење и дизајн:
Душан Маринковић

Technical Editor and Design
Dušan Marinković

Администрација и техничка сарадња:
Дејана Вулановић - Рончевић

Administration and Technical Cooperation
Dejana Vulcanović Rončević

ISBN 978-86-6065-120-6

Филозофски факултет у Новом Саду, Одсек за социологију
Др Зорана Ћинђића 2, 21000 Нови Сад
тел: +381.21.459.522
sociolog@ff.uns.ac.rs

НАУЧНИ СКУП СА МЕЂУНАРОДНИМ УЧЕШЋЕМ

05. ОКТОБАР 2012.

ПРОМЕНЕ У ДРУШТВЕНОЈ СТРУКТУРИ
И ПОКРЕТЉИВОСТИ

КЊИГА РЕЗИМЕА

SCIENTIFIC SYMPOSIUM WITH INTERNATIONAL PARTICIPATION

OCTOBER 5, 2012

CHANGES:
SOCIAL STRUCTURE
AND SOCIAL MOBILITY

BOOK OF ABSTRACTS

Љубиша Митровић
професор емеритус
Филозофски факултет
Универзитет у Нишу

СРПСКО ДРУШТВО – ИЗМЕЂУ ПАУПЕРИЗАЦИЈЕ И
ОЛИГАРХИЗАЦИЈЕ
Прилог проучавању структуре српског друштва у транзицији

Резиме

Транзиција без социјалне одговорности, ослоњена на неолиберални модел зависне модернизације, довела је до периферизације привреде, друштва и културе у Србији. У савременој социологији не постоје целовита истраживања промена у друштвеној структури српског друштва у транзицији. Досадашња активност најчешће је редуцирана на истраживање елита и њиховог учешћа у расподели друштвене моћи.

У раду се разматрају учинци досадашње транзиције – и посебно радикалне промене у класно-слојној структури савременог српског друштва и његову поларизацију на богату мањину тајкуна/олигарха и пауперизовану већину. Аутор истражује социјални профил класа и слојева и могуће импликације по развој и будућност Србије.

Кључне речи: *транзиција, периферизација, субразвој, неједнакости, радници и тајкуни.*

Ljubiša Mitrović
Professor Emeritus
Faculty of Philosophy
University of Niš

SERBIAN SOCIETY BETWEEN PAUPERIZATION
AND OLIGARCHIZATION

A contribution to the research of the structure
of the Serbian society in transition

Abstract

A transition without social responsibility, leaned on the neoliberal model of dependent modernization, led to peripherization of economy, society and culture in Serbia. In the contemporary sociology there is no complete research of the structure of the Serbian society in transition. Research has been reduced to the research of elites and their part in the distribution of the social power.

In this paper the author discusses the results of transition – especially radical changes in the class-strata structure of the contemporary Serbian society and its polarization to the rich minority of tycoons/ oligarchs and the pauperized majority. The author analyses the social profile of classes and strata and the possible implications for development and the future of Serbia.

Key words: transition, peripherization, sub-development, inequalities, workers, tycoons.

Марко Шкорић и Алексеј Кишјухас
Универзитет у Новом Саду
Филозофски факултет
Одсек за социологију

БИОЛОШКЕ ОСНОВЕ ДРУШТВЕНИХ ХИЈЕРАРХИЈА

Резиме

Друштвене хијерархије су људска универзалија, упркос њиховим бројним варијацијама по врстама и степену. Општа динамика стратификације најлакше се открива у релативно једноставним друштвеним системима као што су "примитивна" људска друштва и групе примата. Сама стратификација је значајни организујући концепт у друштвеним наукама, где се најчешће односи на поделу друштва на класе и касте. Социолози ретко истражују психолошке и биолошке основе стратификације, упркос чињеници да као групни феномен створен интеракцијом појединаца дуж историјског времена она није могла да буде предмет директне селекције. Претпоставља се да су психолошке особине које омогућавају појединцима да створе стратификацију производ природне селекције, тако да у овом раду истичемо шта су еволуиране психолошке карактеристике које су могле допринети стварању друштвене стратификације.

Кључне речи: *друштвена хијерархија, еволуција, друштвени положај, неједнакост, друштвена размена.*

Marko Škorić and Aleksej Kišjuhas
University of Novi Sad
Faculty of Philosophy
Department of Sociology

BIOLOGICAL FOUNDATIONS OF SOCIAL HIERARCHIES

Abstract

Social hierarchies are human universal, despite their enormous variation in type and degree. General stratification dynamics are most easily discovered in relatively simple social systems, such as “primitive” human societies and primate groups. Stratification itself is a major organizing concept in the social sciences, where it usually refers to the division of a society into classes and castes. Sociologists rarely try to investigate psychological and biological foundations of stratification, in spite of the fact that social stratification itself, as a group-level phenomenon generated by the interaction of individuals over historical time, could not have been directly selected for. The psychological traits that enable individuals to generate stratification presumably are products of natural selection and this paper tries to suggest what are the evolved psychological traits that might generate social stratification.

Keywords: social hierarchy, evolution, social rank, nepotism, social exchange.

Душан Маринковић
Универзитет у Новом Саду
Филозофски факултет
Одсек за социологију

ДРУШТВЕНА СТРУКТУРА И ПОКРЕТЉИВОСТ У РАЗДОБЉУ
НЕОЛИБЕРАЛНОГ КАПИТАЛИЗМА:
ПОСТОЈИ ЛИ ЈОШ УВЕК ДРУШТВО?

Резиме

У овом раду аутор се бави социолошком анализом дубоких структуралних промена које су последица разорног дејства неолибералног капитализма на суспензивне принципе друштвене солидарности и интеграције. Основна претпоставка је да је неолиберална економска политика, након утицаја на слабљење државних интервенционистичких механизма, проширила своје утицаје на друштво и оне облике друштвености који су чинили институционални поредак друштвеног света који смо познавали до друге половина двадесетог века. Давнашња тачеријанска најава да не постоји нешто као што је друштво била је обистињујућа чињеница која се од идеје да је непотребна држава као регулаторни политичко-правни механизам прелила на друштво. У том смислу, учинци неолибералне економске политике све више су изражени у разарању друштвене солидарности и друштвене интеграције, што се најдиректније одражава на дубоке промене у друштвеној структури. С једне стране, тај учинак се јасно може видети у губитку субјективитета колективних макроактера као што су друштвене класе, синдикални и шири друштвени покрети. С друге стране, привидно повећана друштвена покретљивост све више је одраз индивидуалних и уже групних промена друштвено-економски положаја који су непосредна последица сталне флукуације капитала. Стога је несталнија и флуиднија друштвена покретљивост, која не може више да се атрикулише у форми колективног субјективитета, израз нестабилности и неизвесности не само дерегулисаног тржиш-

та, већ деструктурираног друштва. Дубока друштвена криза која из овога произилази указује на истрошеност великих моделâ, како модела државе благостања, тако и модела слободног тржишта.

Кључне речи: *неолиберализам, друштво, солидарност, сирокштура, ѿромене.*

Dušan Marinković
University of Novi Sad
Faculty of Philosophy
Department of Sociology

SOCIAL STRUCTURE AND MOBILITY IN THE PERIOD OF
NEOLIBERAL CAPITALISM:
WHETHER THE SOCIETY STILL EXIST?

Abstract

In this paper the author deals with the sociological analysis of deep structural changes that result from the devastating effects of neoliberal capitalism on substantive principles of social solidarity and integration. The basic assumption is that the neoliberal economic policies, after impact of the weakening of state interventionist mechanisms, expanded its impacts on society and the forms of sociability that have constituted the institutional order of the social world that we knew in second half of the twentieth century. Tacherian announcement that there is no such thing as society was fact that the idea that unnecessary regulatory state as a political-legal mechanism spilled on society. In this sense, the effects of neoliberal economic policies are more pronounced in the destruction of social solidarity and social integration, which is most directly reflects the profound changes in social structure. On the one hand, this effect can be clearly seen in the loss of collective subjectivity of macro-actors such as social classes, syndi-

cates and wider social movements. On the other hand, the apparently increased social mobility is more a reflection of individual and small group changes in socio-economic status. It is consequence of constant fluctuating of the capital. Therefore, unstable and more fluid social mobility is consequence of instability and uncertain deregulated market and destructured society. The deep social crisis, therefore, is crisis of the large models, as models of the welfare state, and the free market model.

Key words: *neoliberalism, society, solidarity, structure, changes.*

Душан Ристић
Одсек за социологију
Филозофски факултет
Универзитет у Новом Саду

СИСТЕМ КОМУНИКАЦИЈЕ, АУТОПОЕЗА И ДРУШТВЕНЕ ПРОМЕНЕ

Резиме

Концепт аутопоезе је дуго био заступљен само у биологији, али је његова примена временом проширена и на анализе у области социологије, кибернетике, психотерапије, антропологије и организационих наука. Аутопоеза означава процес самостварања, односно саморепродукције живих и неживих система. У социолошким анализама концепт аутопоезе је највише разрадио Никлас Луман у својој општој теорији друштвених система. Он полази од претпоставке да друштва као комплексни системи постају све издиференциранији и опстају захваљујући аутопоези, односу са околином и функционисању својих релативно независних подсистема који се налазе у константној међусобној интеракцији. Сваки подсистем друштва представља аутопоетичку јединицу која је организационо затворена и самореферентна. Аутопоеза друштвених система се заснива на систему комуникације, а сваки друштвени подсистем дефинише за себе шта јесте а шта није комуникација, односно шта јесте а шта није информација. Комуникација се не може свести на индивидуалне комуникативне акте, већ се разумева као друштвени чин. У раду се анализира овако схваћен друштвени систем комуникације, као и начин на који се конституише аутопоетичка динамика друштва. У закључку су истакнуте предности и ограничења примене концепта аутопоезе у социолошким анализама, а посебно његове импликације за разумевање друштвених промена.

Кључне речи: комуникација, теорија система, аутопоеза, друштво, друштвене промене

Dušan Ristić
University of Novi Sad
Faculty of Philosophy
Department of Sociology

COMMUNICATION SYSTEM, AUTOPOIESIS AND SOCIAL CHANGE

Abstract

Concept of autopoiesis has been dominated in biology, but its implementation was also extended to sociology, cybernetics, psychotherapy, anthropology and organization sciences. Autopoiesis refers to a process of self-reproduction of living and non-living systems. In the sociological analyses, this concept has the most developed application within Niklas Luhmann's general theory of social systems. Luhmann assumes that societies are complex autopoietic systems that function on the basis of differentiation into relatively independent subsystems which are in constant mutual interaction. Each subsystem of the society is autopoietic unit and is organizationally closed and self-referential. Autopoiesis of social system is based on a system of communication and every social subsystem defines what communication is and what is not, or what information is and what is not. Communication cannot be reduced to an individual communicative act – it is a social event. In this paper we analyze this kind of approach to social system of communication as well as the constitution of autopoietic dynamics of society. In conclusion we summarize the advantages and limitations of application of the concept of autopoiesis in sociological analyzes, especially its implications in analyzes of social change.

Keywords: *communication, system theory, autopoiesis, society, social change*

Алпар Лошонц, Радош Радивојевић,
Андреа Иванишевић, Соња Пејић
Факултет техничких наука
Универзитет у Новом Саду

КОНТЕКСТУАЛИЗИРАЊЕ ДИНАМИКЕ КАПИТАЛИЗМА У СРБИЈИ

Резиме

Једна од најзначајнијих теорија у односу на динамику друштвене структуре капитализма јесте теорија о различитим варијететима капитализма. Она узима у обзир чињеницу да мада капитализам демонстрира неке опште законитости, уједно постоје контекстуалне разлике које обележавају поједине земље, или, групе земаља. Тако су настале различите класификације на основу узимања у обзир социо-економске динамике капитализма. Овде се посебно инсистира на класификацији тзв. транзицијских земаља које су прекројиле своје структуралне оквире у последњим декадама. Намера овог рада је да прецизира и опише позицију Србије у овим класификацијама и да утврди оне најбитније моменте који обележавају Србију у изабраном контексту. Посебно ћемо инсистирати на институционалним различитостима са одговарајућим последицама.

Кључне речи: *капитализам, варијетети капитализма, институционална различитост, социо-економска динамика*

Alpar Lošonc, Radoš Radivojević,
Andrea Ivanišević, Sonja Pejić
Faculty of Technical Sciences
University of Novi Sad

CONTEXTUALIZATION OF DYNAMICS OF CAPITALISM IN SERBIA

Abstract

One of the most important theories regarding the dynamics of social structure in the capitalism is the theory of different varieties of capitalism. This theory takes into account the fact that capitalism, having some general points, also shows contextual differences which distinguish particular countries, or groups of countries. Thus, based on socio-economic dynamics of capitalism, different classifications were made. The classification particularly focused on here is the classification of countries in transition which have altered their structural frames over the last few decades. The aim of this paper is to describe and give precise position of Serbia in these classifications and to determine the crucial moments that characterize Serbia for the given context. The focus of attention will be on the institutional differences with corresponding consequences.

Key words: capitalism, varieties of capitalism, institutional differences, socio-economic dynamics

Слободан Цвејић
Универзитет у Београду
Филозофски факултет

НОВИ ТРЕНДОВИ У КЛАСНО-СЛОЈНОЈ ПОКРЕТЉИВОСТИ У СРБИЈИ

Резиме

У овом раду биће приказани најновији подаци о класно-слојној покретљивости у Србији. Квантитативна анализа улазне и излазне међугенерациске и унутаргенерациске покретљивости биће заснована на подацима из најновијег анкетног истраживања на националном узорку од 2.500 испитаника. Анализом структурне покретљивости одредиће се основни модалитети класне трансформације и/или самообнављања у савременом друштву Србије, а поређењем са подацима из ранијих истраживања (1989, 2003) могуће је установити тенденцију класне репродукције у периоду трансформације друштва Србије.

Кључне речи: *друштивена класа, класно-слојна структура, класна покретљивост, друштивена трансформација*

Слободан Цвејић
University of Belgrade
Faculty of Philosophy

NEW TRENDS IN CLASS MOBILITY IN SERBIA

Abstract

In this paper the newest data on class mobility in Serbia will be presented. Quantitative analysis of inflow and outflow inter-generational and intra-generational mobility will be based on latest data from the newest survey research at national sample of 2,500 respondents. By the analysis of structural mobility the basic modalities of class transformation and/or self-reproduction in contemporary Serbian society will be determined. Through comparison with data from earlier researches (1989, 2003) it is possible to detect tendency of class reproduction in the period of transformation of Serbian society.

Key words: social class, class structure, class mobility, social transformation

Милојица М. Шутовић
Универзитет Приштина
Филозофски факултет
Косовска Митровица
sutovicm@gmail.com

СОЦИЈАЛНА СТРАТИФИКАЦИЈА, СИРОМАШТВО И "КОНСОЛИДАЦИЈА" ДЕМОКРАТИЈЕ

Резиме

У контексту друштвених промена, пресека локалног и глобалног, слаба социјална диференцираност и сиромаштво, јављају се као ограничавајући фактори, "консолидације" демократије, кад људи науче да је демократија решење за проблем тираније, али не и за све остало. Стога квалитет смисла демократије као система идеја или система владавине и квантитет знакова њихових садржаја осцилирају у различитим смеровима. Сви су демократи, сиромашни и богати, либерали и конзервативци, социјалисти, комунисти, анархисти, чак и фашисти. Релативизација самог појма демократије, да може значити све, озбиљно је суочена с опасношћу да не значи ништа. То потврђује и болно искуство нашег слабо социјално диференцираног и сиромашног друштва, које традиционално пати од недостатка демократског управљања, па и недостатка саме државе. Јер, у друштву неразвијене друштвене структуре са економијом оскудице, лажне патетике о "слављењу" демократије, без сумње у добри капитализам и демократски национализам, увек стоји скривена фигура деспота, и нема демократије, нити њене консолидације. Остају само илузије и болна разочарења.

Кључне речи: *социјална стратификација, сиромаштво, деспот, консолидација, демократија.*

Milojica M. Sutovic
University in Pristina
Philosophical faculty in K. Mitrovica
sutovicm@gmail.com

SOCIAL STRATIFICATION, POORNESS AND "CONSOLIDATION" OF DEMOCRACY

Abstract

In a context of social changes, in the intercross of a local and global, weak social differentiation and a poorness, appears as a limited phenomena on consolidation of democracy, when people learns that democracy is resolving for the problems of tyranny, but not also for the all others. Because of that, quality of the sense of democracy as a system of ideas, or system of government, and quantity signs of them content, oscillated in a different routes. All are democrats, poors and reaches, liberals and conservatives, socialists, communists, anarchists, even fascists. Relativisation of the concept of democracy alone to means all, seriously meets with a danger to means nothing. It confirm also a painful experience of our weakly differentiated and poor society, who traditionally have a passion of missing of democratic government, and also sometimes from the missing of a state alone. In the society of undevelopment social structures combining with the economy of missings, false pathetic of "glorification" of the democracy, without doubt, in good capitalism and democratic nationalism, always inhabits the figure of a despotes, and there is no democracy, nor the consolidation of her. Rests just illusions and a painful depressions.

Key words: *Social stratification, poorness, despotes, consolidation, democracy.*

Урош В. Шуваковић
Универзитет у Приштини, Филозофски факултет
са привременим седиштем у Косовској Митровици
Катедра за социологију
uros-s@eunet.rs

СОЦИЈАЛНА ПРОХОДНОСТ КРОЗ ТЗВ. КЛАСИЧНЕ КАНАЛЕ ДРУШТВЕНЕ ПОКРЕТЉИВОСТИ НА ПРИМЕРУ САВРЕМЕНЕ СРБИЈЕ

Резиме

Вертикална социјална мобилност одувек је била стварни индикатор отворености, односно демократичности једног друштва.

Уобичајено се у теорији указује на четири могућа канала друштвене покретљивости, и то наслеђивање, образовање, бављење политиком и брак, док се у новије време овим каналима вертикалне покретљивости прикључују и естрадни канал, као и полулегални и нелегални канал друштвене проходности, што ово питање „данас веома компликује и захтева редефинисање традиционалних социолошких категорија и приступа“ (Трипковић, 2007).

Према свим емпиријским увидима у ситуацију у савременој Србији, апсолутни примат у погледу вертикалне друштва проходности има бављење политиком као најефикаснији канал којим се постиже жељени (виши) друштвени положај. При том, „бављење политиком“ не мора нужно да подразумева активност појединца у овој сфери, већ је довољна његова припадност политичкој странци. Овакав услов вертикалне социјалне мобилности је један од узрока претварања Србије у „партијску државу“.

Кључне речи: *вертикална социјална покретљивост, канали социјалне мобилности, бављење политиком, припадност политичким партијама, партијска држава, савремена Србија*

Uros V. Suvakovic
University in Pristina, Faculty of Philosophy
with contemporary Head office in Kosovska Mitrovica
Department of Sociology

SOCIAL PASSABILITY THROUGH SO-CALLED CLASSIC CHANNELS OF SOCIAL MOBILITY ON EXAMPLE OF CONTEMPORARY SERBIA

Abstract

Vertical social mobility has always been a real indicator of openness, i.e. democratization of a society.

It is usual in the theory to indicate four possible channels of social mobility: inheritance, education, dealing with politics and marriage, while recently estrade channel has been added to these channels of vertical mobility, as well as half-legal and illegal channels of social passability, which make this question "today very complicated and require redefining of traditional sociological categories and approaches" (Tripkovic, 2007).

According to all empirical insights into the situation in contemporary Serbia, the absolute primacy regarding the vertical social passability has dealing with politics, as the most effective channel to achieve wanted (higher) social position. Simultaneously, "dealing with politics" does not necessarily comprise activity of an individual in this sphere, but his membership to a political party is sufficient. Such the condition of vertical social mobility is one of the reasons for turning Serbia into a "party state".

Key words: vertical social mobility, channels of social mobility, dealing with politics, membership to political parties, party state, contemporary Serbia

Петре Георгиевски
Универзитет "Св.Ѓирил и Методиј"
Филозофски факултет у Скопљу
Златко Жоглев
Универзитет "Св.Климент Охридски"
Педагошки факултет у Битољу

ФАКТОРИ И КАРАКТЕРИСТИКЕ ПРОМЕНА ДРУШТВЕНЕ СТРУКТУРЕ У ТРАНЗИЦИОНИМ ДРУШТВИМА: СЛУЧАЈ РЕПУБЛИКЕ МАКЕДОНИЈЕ

Резиме

Када је реч о променама друштвене структуре земаља какве су балканске које се налазе у дужем процесу транзиције, у овом саопштењу расправља се о три питања. Прво питање односи се на егзогене и ендogene факторе који заједно са "макро актерима" (Н. Моузелис) снажно су утицали и још увек утичу на промене у друштвеној структури и посебно на узлазну и силазну друштвену покретљивост не само индивидуа него у целини слојева и класа: од формирања "нових богаташа" ("nouveaux riches") до наглог раслојавања и смањења броја радничке класе, средње класе и сељаштва као и њихово осиромашење (процент сиромаштва у Македонији у 2011 години износио 30.4%). Ту спадају економски фактори, пре свега модел приватизације, политички-партијскоолигархиски начин владавине и културни-промене вредносних оријентација појединаца и друштвених група. Распадање и трансформација великих производних капацитета довело је до нове социјална категорије назване "стечајним радницима" која са великим контингентом незапослених (33,0%) спадају у дно социјалне пирамиде. У ендogene факторе или детерминанте промене друштвене структуре спадају: породично прекло и статус, мотивација деце и појединаца и посебне способности за каријеру и образовно постигнуће. Друго питање односи се на промене значај канала друштвене покретљивости. У претходном реалсоцијалистичком поретку главни канали друштвене покретљивости су били: образовање, припадност владајућој

комунистичкој партији, поседовање посебних способности и склапање бракава. После двадесет година транзиције тај редослед је промењен: припадност коалицији владајућих партија постаје главни канал за запошљавање и за каријерну покретљивост итд. Треће питање односи се на методолошке проблеме истраживања друштвене структуре и покретљивости. С обзиром на вишедимензионалност друштвене структуре и покретљивости, неопходно је користити комбиноване (мешане) дедуктивне и индуктивне истраживачке стратегије и методолошке поступке у прикупљању и анализи података, чиме би се обухватиле сва три нивоа теорије: макро, мезо и микро и успешније би се премошћивао јаз између макро и микро социолошког проучавања друштвене структуре и покретљивости. Такав успешан пример, у саопштењу се наводи истраживање америчког социолога Е. Лајбоу (Liebow).

Кључне речи: фактори промене друштвене структуре; канали друштвене покретљивости, узлазна и силазна покретљивост; модел приватизације; "нови бојашаши"; средња класа; радничка класа, сељаштво, сиромаштво; комбинирана истраживачка стратегија; Лајбоу

Petre Georgievski
Ss Cyril and methodius University
Faculty of Philosophy - Skopje
Zlatko Zhoglev
Ss Kliment Ohridski University
Faculty of Pedagogy

FACTORS AND CHARACTERISTICS OF SOCIAL STRUCTURE
CHANGES IN TRANSITIONAL SOCIETIES:
THE CASE OF REPUBLIC OF MACEDONIA

Abstract

When we are talking about the changes of the social structure in the countries such as Balkans countries that are experiencing extended process of transition, this paper considers three issues. The first issue relates to the exogenous and endogenous factors that have together with the "macro actors" (N. Mouzelis) strongly influenced and still influence the changes in the social structure and especially the upward and downward social mobility not only of individuals, but also of layers and classes in the whole: from creation of "nouveaux riches" to sudden division and diminishing of the members of the working class, middle class and peasantry, as well as their impoverishment (the percentage of poor in Macedonia in 2011 was 30.4%). This includes economic factors, first of all the privatization model, political party oligarchic manner of rule and the cultural factors - changes of the value orientations of both the individuals and social groups. Breakdown and transformation of the large production capacities led to a new social category called "redundant workers" (involuntary reduced workers) that together with the large contingent of unemployed (33.0%) are placed on the bottom of the social pyramid. The endogenous factors or determinants of the social structure change include the family origin and status, motivation of children and individuals and special career abilities and educational achievement. The other issue relates to the altered importance of the social mobility channels. The major social mobility channels in the previous real-socialistic order were educa-

tion, affiliation to the governing communist party, possession of abilities required, as well as marriages. After 20 years of transition that order was changed: the affiliation to the coalition of the governing parties becomes the major channel for getting employed and career mobility etc. The third issue relates to the methodological problems of research of social structure and mobility. Taking into consideration the multi-dimensionality of the social structure and mobility, it is necessary to use mixed deductive and inductive research strategy and methodological procedure for data collection and analysis, which would include all three levels of theory: macro, mezzo and micro level and the gap between the macro and micro social study of the social structure and mobility would be bridged more successfully. This kind of successful example is cited in this paper through the research of the American sociologist Liebow.

Key words: factors of social structure change; social mobility channels, upward and downward mobility; privatization model; "nouveaux riches"; middle class; working class, peasantry, poverty; mixed research strategy; Liebow

Слободан Вукићевић
Филозофски факултет Никшић

ЕЛИТА И КЛАСА - ЋИЛАСОВА ТЕОРИЈА И ПРАКСА

Резиме

Научно разумијевање динамике савремених друштава везано је за кардинална питања: који су то битни структурни елементи и на бази чега се одвија њихово спајање које карактерише карактер друштвених промјена у цјелини; који су то друштвени актери који пресудно утичу на интензитет и смјер друштвених промјена; какав је однос структурних промјена и друштвених актера; какав је однос унутрашњих и спољњих фактора промјена; да ли ови елементи имају класни карактер; каква је улога елите у друштвеним промјенама савремених друштава? Ћиласова критичка анализа класног карактера социјалистичког система представља изванредну основу за разумијевање суштине друштвених процеса у постсоцијализму.

Ћилас као истински креатор онтолошког израза елите, правовремено, смјело и храбро показује како се професионални слој управљача конституише као Нова класа. Он тиме остаје доследан истинској елити, свом креативном сазнајном духу чија свијест правовремено долази до савјести и етици одговорности за последице свог дјеловања.

Кључне ријечи: *елиџа, класа, монопол над знањем о друштву, власћ, експлоатација, социјализам, постсоцијализам, елиџни дисиденци.*

Slobodan Vukićević
Faculty of Philosophy Nikšić

ELITE AND CLASS - DJILAS THEORY AND PRACTICE

Abstract

The scientific understanding of the dynamics of modern societies is related to the essential questions: what are the essential structural elements and on the basis of which their merger takes place; which characterizes the character of social change in general; what are the social actors which have a crucial impact on the intensity and direction of social changes; what is the relation between structural changes and social actors; what is the relationship between internal and external factors of change; whether these elements have a class character; what is the role of elite in social changes of modern societies?

Djilas's critical analysis of the class character of the socialist system is an excellent basis for the understanding of the essence of social processes in post-socialism. Djilas as a true creator of ontological expression of elite, timely and bravely shows how professional control layer is being constituted as a New class. Thus, he remains consistent to the true elite, his creative cognitive mind whose awareness comes to the conscience in the right time and ethics of responsibility for the consequences of his actions.

Keywords: elite, class, monopoly over the knowledge about society, power, exploitation, socialism, post-socialism, elite dissident.

Марија Бабовић
Универзитет у Београду
Филозофски факултет
Одељење за социологију

НОВО ПРИЛАГОЂАВАЊЕ: ЕКОНОМСКЕ СТРАТЕГИЈЕ
ДРУШТВЕНИХ СЛОЈЕВА У СРБИЈИ
У ПЕРИОДУ ЕКОНОМСКЕ КРИЗЕ

Резиме

Истраживања социо-економских стратегија друштвених слојева у условима пост-социјалистичке трансформације, која се спровode од 2000. године у Србији, понудила су вредне увиде у обликовање економских стратегија којима се домаћинства и појединци из различитих друштвених слојева прилагођавају друштвеним променама (Бабовић, Цвејић: 2002, Бабовић: 2004, 2005, 2009, 2011). Ова истраживања се ослањају на приступ економских стратегија домаћинстава (Gershuny and Pahl: 1979, Mingione: 1994, Warde: 1990, Wallace: 2002, Anderson et al: 1994) који представља посебно погодан оквир за анализу односа између макро и микро процеса, као и повезаности структурних детерминанти са акцијом. Претходна истраживања економских стратегија домаћинстава у Србији показала су да су након периода блокиране трансформације, економске кризе 1990их и почетних реформи из 2000их, економске стратегије домаћинстава одражавале настојања појединаца и домаћинстава да се прилагоде новим условима кроз диверсификацију економске активности и комбиновање различитих тржишних и нетржишних облика рада. Такве су економске стратегије одражавале, али и одржавале неконзистентност стратификацијских положаја и доприносиле већој унутарслојној диференцијацији и некристализованој социјалној стратификацији (Бабовић, Цвејић: 2002, Бабовић: 2004, 2005, 2009). Истраживање из 2007 године, међутим, указало је на значајан тренд у повећању учесталости проактивних, тржишних радних стратегија и побољшању економског положаја код већине домаћинстава, а посебно оних која припадају средњим и вишим слојевима (Бабовић,

2011). Циљ је овог прилога да полазећи од најновијег истраживања социо-економских стратегија домаћинства, које је Институт за социолошка истраживања Филозофског факултета у Београду спровео у пролеће 2012. године, установи на који начин се последња економска криза и са њом повезане промене у економским шансима различитих друштвених слојева рефлектују на (пре)обликовање њихових економских стратегија.

Кључнеречи: *социо-економске стратегије, домаћинство, друштвени слој, материјални положај, економик кризис.*

Marija Babovic
University of Belgrade
Faculty of Philosophy
Department of Sociology

NEW ADJUSTMENTS: ECONOMIC STRATEGIES OF SOCIAL STRATA IN SERBIA DURING ECONOMIC CRISIS

Abstract

The research on socio-economic strategies of social strata during post-socialist transformation, implemented since 2000 in Serbia, offered valuable insights in the processes of shaping economic strategies through which households and individuals adjust to the social changes (Babovic, Cvejic:2002, Babovic: 2004, 2005, 2009, 2011). These researches apply the approach of economic household strategies (Gershuny and Pahl: 1979, Mingione: 1994, Warde: 1990, Wallace: 2002, Anderson et al: 1994) which enables better insights into the interconnectedness between macro and micro levels of analysis and well as interrelations between social structure and economic action of social actors. Previous surveys on economic strategies of households in Serbia revealed that after a long period of blocked transformation and economic crisis during the 1990s and the initial transformation after

2000, households' strategies reflected attempts to cope with the new conditions through diversification and combining different forms of market and non-market labour activities. Such households' economic strategies contributed to status inconsistency, higher intra-strata differentiation and non-crystallised social stratification (Babovic, Cvejic:2002, Babovic: 2004, 2005, 2009). A significant trend in rising pro-active labour market activities that led to the improvement of the economic position of the majority of households and to an increase in status consistency of households at the upper levels of social ladder can be observed from the 2007 data (Babovic, 2011). The objective of this conference paper is to obtain insight in the changes of economic strategies of households from different strata during the period of last economic crisis. The analysis is grounded in the results of recent survey on economic strategies of households, conducted by the Institute for Sociological Research of the Faculty of Philosophy in Belgrade during spring, 2012.

Key words: socio-economic strategies, households, social strata, economic position, economic crisis.

Божо Милошевић
Универзитет у Новом Саду
Филозофски факултет
Одсек за социологију

ИЗАЗОВИ ГЛОБАЛНИХ ДРУШТВЕНИХ ПРОМЕНА ЗА ОРГАНИЗОВАЊЕ РАДА И ЗА СОЦИОЛОГИЈУ ОРГАНИЗАЦИЈЕ

Резиме

У овом раду се образлажу утицаји друштвених промена на особности организације рада, које се разумевају и као својеврсан изазов за социологију организације. Реч је о изазову који од те социолошке дисциплине (или, прецизније речено - гране социологије рада, као посебне социолошке дисциплине) очекује да објасни могућности, домете и ризике које условљава (глобализацијска) „турбулентна друштвена средина“ у организовању рада. Промене у организовању рада само једним делом зависе од (унутрашњих) промена у структури организација, а ширина/опсег и коренитост тих промена зависи од (спољашњих) друштвеноисторијских услова у којима се обликују те структуре. У раду се тематизују два аспекта утицаја (изазова) глобализацијске транзиције на реструктурисање организација рада. Један аспект обухвата проблемско образложење утицаја глобализацијске транзиције на реструктурисање организација рада, а други се односи на утицаје социокултурних вредности на организационо реструктурисање организација у глобализацијској транзицији. Реструктурисање организације рада и начин њеног вредносног осмишљавања (и, посебно идеолошког оправдавања) у условима глобализацијске транзиције намећу својеврсну „транзицију“ у социологији организације. Наиме, савремена социологија организације (као и социологија рада, чији је она део) у знатној мери су „прилагодиле“ своје погледе на сферу рада и његовог организовања, у смислу разумевања целине структуралних глобализацијских промена - одакле струје детерминистички утицаји на преобликовање и реструктурисање организација рада. На тај на-

чин, савремена социологија организације се критички односи према (полувековним) акумулисаним резултатима властитих искуствених истраживања, на основу којих показује да су организационе промене значајан аспект укупних друштвених промена а не само „гаранција” очувања друштвеног поретка и његових окошталих форми. Отуда се, у тој социолошкој дисциплини/граници, организације почињу разумевати као посебно друштвено средиште рационалности у коме се акумулишу знања и умећа, која се третирају као основ, не само физичког него и социокултурног капитала у глобализацијској транзицији.

Кључне речи: *организација, социологија организације, друштвена промена, организационе вредности, глобализација, транзиција.*

Božo Milošević
University of Novi Sad
Faculty of Philosophy
Department of Sociology

CHALLENGES OF GLOBAL SOCIAL CHANGES
FOR ORGANIZATION OF WORK
AND SOCIOLOGY OF ORGANIZATION

Abstract

In this paper the influence of social changes to characteristics of organization of work are explained. At the same time, they are understood as a challenge for sociology of organization. It is a challenge that expects from this sociological discipline (as a branch of sociology of work) to explain the possibilities, the scope and risks conditioned by “the turbulent (globalization) social environment” in organization of work. The changes in organization of work only partly depend on (inner) changes in the structure of organizations, and the width and the depth of these changes depend on (outer) social-historical conditions in which they are formed. Two aspects of influence (challenges)

of globalization transition to re-structuring of organization of work are discussed. The first one includes the explanation of influence of globalization transition to re-structuring of organization of work, and the second one treats the influence of socio-cultural values to organization re-structuring in globalization transition. Re-structuring of organization of work and its values (especially ideological) in the condition of globalization condition impose a "transition" in sociology of organization. Namely, contemporary sociology of organization (as well as sociology of work) significantly "adjusted" its views of work and its organization: it understood the structural globalization changes, the place from which the deterministic influence to re-forming and re-structuring of organization of work comes. In this way, contemporary sociology of organization relates with criticism to (half of a century) accumulated results of its own empirical research. It shows that the organizational changes are an important aspect of total social changes, and not only a "guarantee" of preserving of social order and its rigid forms. That is the reason why in this sociological discipline/branch organization are now understood as a special social center of rationality, in which knowledge and skill are accumulated; these are basis not only of physical, but also of social-cultural capital in globalization transition.

Key words: globalization, organization, organizational values, social changes, sociology of organization, transition.

Радош Радивојевић, Алпар Лошонц,
Андреа Иванишевић, Соња Пејић
Факултет техничких наука
Универзитет у Новом Саду

ПРИРОДА КЛАСНЕ ТРАНСФОРМАЦИЈЕ И НЕЗАПОСЛЕНОСТ

Резиме

У раду ће се анализирати карактеристике транзиционих процеса у Србији који се јављају једним делом као израз класне трансформације друштва, рефлектујући свој утицај на незапосленост. Трансформативна природа ових процеса имала је за последицу, с једне стране, економску и друштвену стагнацију и велику незапосленост, а с друге стране, велику концентрацију богатства у рукама малобројне економске и политичке елите.

Владајуће елите српског друштва својим деловањем су подредиле опште интересе приватним интересима што је довело до институционалне блокаде друштва и немогућности довршења транзиционих процеса и изласка из кризе.

Кључне речи: *транзиција, незапосленост, елите, стагнација.*

Radoš Radivojević, Alpar Lošonc,
Andrea Ivanišević, Sonja Pejić
Faculty of Technical Sciences
University of Novi Sad

NATURE OF CLASS TRANSFORMATION AND UNEMPLOYMENT

Abstract

This paper presents an analysis of characteristics of transitional processes in Serbia which occur partly as a result of class transformation in the society and which reflect their influence on unemployment. The nature of transformation of these processes consequently led to economic and social stagnation and wide-spread unemployment on the one hand, and high concentration of wealth possessed by a handful of people in the economic and political elite on the other hand.

The ruling elite of Serbian society acted in such a way that general interests became subject to the private ones which resulted in society's institutional blockage and inability to complete transitional processes and overcome the crisis.

Key words: transition, unemployment, elite, stagnation.

Зоран Аврамовић
Филозофски факултет
Пале

ГРАНИЦЕ ОБРАЗОВАЊА У ДРУШТВЕНОЈ ПОКРЕТЉИВОСТИ

Резиме

У раду се критички анализира општеприхваћена тврдња да је образовање, основни (водећи) канал вертикалне социјалне покретљивости. Чињеница је да на промене друштвеног положаја појединца, у савременом друштву, формална школска квалификација најдубље утиче. Међутим, да би успео са својим верификованим знањем појединац мора да покаже висок степен залагања на послу а потом и практичне вештине радно-социјалног типа. Другим речима, потребна је социјална снажљивост у оквиру професије да би се реализовала стечена формална знања у институцијама образовања. Овome треба додати и политичку активност, склапање брачних веза, срећан случај.

У савременој кризи тржишних односа, формална школска квалификација није гаранција ни за одговарајуће запослење, ни за одговарајуће материјалну надокнаду. Све су бројнији припадници друштвеног слоја који се налазе у професијама за које нису стекли одговарајуће знање у систему образовања. У закључку рада се подвлачи да су друштвена покретљивост и систем образовања у (дис)функционалном односу.

Кључне речи: *образовање, школске квалификације, друштвена покретљивост, (дис)функционалност*

Zoran Avramović
Faculty of Philosophy
Pale

LIMITS OF EDUCATION IN SOCIAL MOBILITY

Abstract

In this paper the author critically analyses a widely accepted claim that education is the basic (leading) channel of vertical social mobility. The fact is the formal school qualification is the most important factor of changes of the social position of an individual. However, in order to succeed with his verified knowledge, one must show a high degree of work energy and then practical skills of the work-social type. In other words, social skills within a profession are necessary, in order to fully use formal knowledge acquired in institutions of education. Political activity, marriage and luck should be added to this.

In the contemporary crisis of market relations, formal school qualification is not a guarantee, neither for appropriate job, nor for appropriate income. There are more and more members of a social stratum who work in professions they did not acquire necessary knowledge in the system of education. The author concludes that social mobility and the system of education are in (dis)functional relation.

Key words: education, school qualifications, social mobility, (dis)functionality.

Драган Коковић
Универзитет у Новом Саду
Филозофски факултет
Одсек за социологију

МОДЕРНИЗАЦИЈСКИ ПРОЦЕСИ И ОБРАЗОВАЊЕ

Резиме

Ако треба извршити модернизацију, на образовању је да покрене иницијативу за те процесе. Централно питање је у томе да се трими школски системи пробуде и да се брже обнављају у одговарајућем правцу. Кад се нека иновација унесе споља у један систем, овај је дочекује љубазно, а затим по правилу занемарује. Да би свака озбиљна стратегија успела, потребно је да иновација постане животни стил образовања. Нови развојни и модернизацијски процеси захтевају не само економско-технолошки, већ и цивилизацијско-културни прогрес који ће бити постављен на основама модернизације (тржиште, политички плурализам, цивилно друштво, итд.): активирање свих расположивих, а посебно интелектуалних потенцијала. Проблем анализе у раду ће бити друштвена (а не само политичка) мобилизација, где ће посебно истичу два покретача: предузетништво и знање. Оба су тесно повезана са културно-мотивацијским моделима базираним на инструменталном деловању и когнитивној рационалности.

Кључне речи: *друштвена промена, модернизација, иновација, знање, образовање.*

Dragan Koković
University of Novi Sad
Faculty of Philosophy
Department of Sociology

PROCESSES OF MODERNIZATION AND EDUCATION

Abstract

Education has to initiate processes of modernization. The main problem is that school systems are slow and cannot be quickly reorganized or changed in the right direction. When an innovation enters into a system, it is greeted politely in the beginning but later ignored. If we expect success from any kind of serious strategy, it is necessary that innovation becomes an educational lifestyle. Development and modernization processes require not only economic and technological, but also the civilization and cultural progress (market, political pluralism, civil society, etc.): especially activation of all available intellectual potential. Problem of the analysis in this paper will be a social (and not just political) mobilization, which will be considered through two important initiators: entrepreneurship and knowledge. Both are closely linked to cultural and motivational models based on instrumental and cognitive rationality.

Key words: social change, modernization, innovation, knowledge, education

Анђелка Милић

ПРОМЕНЕ У ДРУШТВЕНОЈ СТРУКТУРИ
ИЗ ПОРОДИЧНОГ УГЛА ПОСМАТРАЊА
НА ОСНОВУ ЕМПИРИЈСКИХ ИСТРАЖИВАЊА
ОД 90-ИХ ГОД. ДО ДАНАС

Резиме

Домаћи социолози који се баве истраживањем социјалне структуре базирају своја сазнања на испитивању појединаца. То није погрешно ако се има у виду да је тај концепт преузет из развијених западних друштава у којима је положај појединца значајно индивидуализован, мада и тамо, како истраживања показују, утицај породице у којој појединац одраста, има значајног удела, нарочито на почетне тачке које ће особа заузети у свом каријерном напредовању и социјалној мобилности. У нашем случају у последњих двадесет и више година, због низа познатих разлога, породични 'педигре' је веома значајан за заузимање положаја на слојно-класној лествици, а поготову за напредовање на њој.

Истраживања породице које смо континуирано спроводили у задњих четврт века у Србији у оквиру Института за социолошка истраживања ФФ дају индикативне податке о померањима и променама у социјалној структури генерално, као и положају и карактеристикама неких посебних социјалних група. У овом тексту посебно ћемо се бавити неким мање присутним својствима социјалног положаја појединих друштвених група као што су социјални капитал и животни стилови.

Кључне речи: *животни стилови, појединац, породица, социјална мобилност, социјална структура, социјални капитал.*

Andelka Milić

CHANGES IN SOCIAL STRUCTURE FROM THE ASPECT
OF FAMILY OBSERVATION.
ON THE BASE OF FAMILIES INVESTIGATIONS
IN THE LAST TWENTY YEARS.

Abstract

The domestic sociologists who are investigating the social structure put their research on individualistic level. This is not false, if we take into consideration that this individualistic concept has been created in more developed western societies in which the social position of person is individualized, although there is noticed the influence of family position on the starting points of individual. In our case in the last twenties years there is noticed very important family support for the position of the individuals on socio-class ladder and social mobility.

The investigations of the families which has been continually delivered in the last twenties years in Serbia, through the programme of ISIFF give us very reliable data about moving and changes in the social structure in general, as well as about the position and characteristics of some special social groups. In this text we shall analyse some not so often observed distinctive traits of some social groups as social capital and style of life.

Key words: *family, individual, life styles, social capital, social mobility, social structure.*

Гордана Вуксановић
Висока пословна школа струковних студија
Нови Сад

КРЕТАЊЕ СТАНОВНИШТВА СРБИЈЕ
У ПЕРИОДУ ОД 1991. ДО 2011. ГОДИНЕ

Резиме

У раду се анализира кретање становништва Србије у периоду од 1991. до 2011. године. Издвојена су два аналитичка нивоа, ниво Републике Србије и ниво Војводине и централне Србије, на основу којих се испитују карактеристике природног и механичког кретања становништва и њихови међуутицаји. Циљ рада је да се на основу промене укупног броја становника, као и старосно – полних функционалних контингената, укаже на значај људског потенцијала за планирање будућег развоја.

Основни извор података представљају резултати Пописа становништва из 1991. године, 2002. и 2011. године. Поред пописних података, коришћени су и други релевантни статистички подаци, научна и стручна литература.

Кључне речи: *становништво, кретање становништва, механичко кретање, природно кретање, развој*

Gordana Vuksanović
Higher School of Professional Business Studies
Novi Sad

CHANGES OF POPULATION IN SERBIA BETWEEN 1991 AND 2011

Abstract

In this paper the author analyses the changes of population in Serbia in the period between 1991 and 2011. There are two analytical levels: the level of the Republic of Serbia and the level of Vojvodina and Central Serbia; the characteristics of natural and mechanical changes and their mutual influences are discussed. The aim of this paper is, by using the changes of population number and the changes of age and sex functional contingents, to stress the importance of human potential for planning future development.

The basic source of data are the Censuses of 1991, 2002 and 2011. Other relevant statistical data and scientific references are also used.

Key words: population, changes of population, mechanical changes, natural changes, development.

Снежана Стојшин
Универзитет у Новом Саду
Филозофски факултет
Одсек за социологију

ПРОМЕНЕ У СТРУКТУРИ СТАНОВНИШТВА
ПРЕМА АКТИВНОСТИ И НЕЗАПОСЛЕНОСТ
– МЕТОДОЛОШКЕ СПЕЦИФИЧНОСТИ ИСТРАЖИВАЊА

Резиме

Промене које су се на тржишту радне снаге у Србији догађале од 2000. године указују на одржање ниских стопа запослености становништва, уз благи пад броја запослених, али и на одржање веома високих стопа незапослености. Стопа незапослености у Србији знатно је изнад просека Европске уније. Тржиште радне снаге у Србији карактеришу и високе стопе дугорочне незапослености, високе стопе незапослености омладине, али и осталих старосних кохорти, а опадање броја запослених једнако погађа и мушко и женско становништво, и оне са нижим, али и становништво са вишим степеном образовања.

Поред анализе структуре становништва према запослености у раду ће бити указано и на методолошке специфичности испитивања проблема незапослености. Као највећи проблем у анализи статистичких података наводи се различита методологија у прикупљању података о броју незапослених у оквиру различитих извора, али и њена неусклађеност са методологијом земаља у окружењу, што знатно отежава поређење података.

У раду је као извор података коришћена стручна и научна литература и релевантни статистички подаци.

Кључне речи: *незапосленост, запосленост, промене у структури, статистички подаци.*

Snežana Stojšin
University of Novi Sad
Faculty of Philosophy
Department of Sociology

CHANGES IN THE STRUCTURE OF THE POPULATION
REGARDING ACTIVITY AND UNEMPLOYMENT
- METHODOLOGICAL SPECIFICITY OF STUDIES

Abstract

Changes that have been happening in the labour market in Serbia since 2000 indicate the maintaining of low employment rate of the population with a slight decrease in the number of the employed and also a very high rate of unemployment. Unemployment rate in Serbia is considerably above the average in the European Union. Labour market in Serbia is characterized by high rates of long-term unemployment, high rates of youth unemployment and of other age groups. The decline in the number of employed persons affects equally males and females, both those with lower and with higher education level.

Besides the analysis of population structure according to employment, this work will deal with the methodological specificities of unemployment problem investigating. The biggest problem in analysis of statistical data is the existence of different methodologies in collecting data on the number of the unemployed within different sources, but also its incompatibility with the methodology of the surrounding countries, which substantially complicates the comparison of data. As a data source for this paper expert and scientific literature and relevant statistics have been used.

Key words: unemployment, employment, changes in the structure, the statistics.

Снежана С. Попић
Универзитет у Приштини, Филозофски факултет
са привременим седиштем у Косовској Митровици,
Катедра за социологију
snezanaaporic@gmail.com

Бранислава Б. Краговић
Универзитет у Нишу, Филозофски факултет,
Департман за социологију

ПРИСИЛНЕ МИГРАЦИЈЕ СА КОСОВА И МЕТОХИЈЕ (1999-2011)

Резиме

Присилне миграције Срба, Црногораца и других неалбанаца са простора Косова и Метохије нису новина, већ напротив трају више векова уназад. У овом раду се сагледавају кретања српског и другог неалбанског становништва почев са окончањем агресије НАТО на СРЈ јуна 1999. до 2011. године. Садашња асиметрична етничка структура становништва на Косову и Метохији се може тумачити масовним исељавањем српског становништва 1999., те од тада дугогодишњом латентном и отвореном незаинтересованошћу међународне заједнице за њеним мењањем, што је произвело и одговарајуће социјалне последице. Подаци Извештаја УНХЦР-а за 2010. годину показују да Србија задржава статус прве земље избеглих и расељених у Европи, док је међу првима у свету у погледу историјског времена структуре избеглих и расељених. Прогнани са Косова и Метохије су углавном расељени у друге делове Србије и Црну Гору, добијајући статус расељених лица. Према званичним подацима Владе Републике Србије, структуру прогнаних лица са Косова и Метохије чини скоро 250 хиљада расељених лица са привременим пребивалиштем у Србији изван АП Косово и Метохија и Црној Гори. У Србији је последњих година одржано мноштво конференција и усвојено исто толико декларација у циљу побољшања статуса расељених. Насупрот томе, на Косову и Метохији, такозване косовске (албанске) власти показују низак степен и квалитет превентивних стратегија интеграције неалбанског становништва у систем рав-

ноправних етничких заједница. Они отворено спречавају повратак расељених лица у своје домове, који гарантује и Резолуција 1244 Савета безбедности ОУН. У првом делу рада указаће се на генеалошку слику присилних миграција, која сумира неколико кључних догађаја са почетком од 1999. године, при чему посебан значај има 17. март 2004. године када је дошло до великог погрома. У раду ће се посебно разматрати структура расељених лица према округу порекла, календарском, полном, генерацијском и етничко-националном обележју. На крају, указаће се на размере социјално-психолошких импликација присилних миграција са Косова и Метохије.

Кључне речи: *Присилне миграције, АП Косово и Метохија, НАТО агресија на Југославију, маршовски погром Срба са Косова и Метохије, расељена лица, стурктура, онемоућавање повраћка.*

Snezana S. Popic
University of Pristina, Faculty of Philosophy,
with Head Office in Kosovska Mitrovica,
Department of sociology

Branislava B. Kragovic
University of Nis, Faculty of Philosophy,
Department of Sociology

THE FORCED MIGRATIONS FROM THE AUTONOMOUS PROVINCE OF KOSOVO AND МЕТОНИЈА (1999-2011)

Abstract

The forced migrations of Serbs, Montenegrins and other non-Albanians from Kosovo and Metohija are not new. Rather, they take several centuries ago. This paper considers the spatial mobilities of Serbian and other non-Albanian population in the period since the end of NATO aggression against FRY 1999 until 2011. The contemporary asymmetric ethnic structure of the population in Kosovo and Metohija can be interpreted by the mass emigration of Serbian population 1999, and since then also by the longtime both latent and transparent

indifference for its change by the side of international community. All this has created the appropriate social consequences. The data of the UNHCR's Report for 2010 show that Serbia retains its status as the first country of refugees and displaced persons (DPs) in Europe, but taking into consideration the historical time of the structure of refugees and DPs our country is among the first in the world. The banished from Kosovo and Metohija are mainly displaced in other parts of Serbia and Montenegro gaining the status of displaced persons. According to the Serbian Government official data, the structure of the expelled persons consists of almost of 250 thousand of displaced persons who have the temporary residence both in Serbia without AP Kosovo and Metohija and in Montenegro. Many conferences were held and the same number of declarations were adopted in Serbia with the aim of improving the status of DPs. In contrast to that, the so-called Kosovo (Albanian) authorities in Kosovo and Metohija show a low degree and quality of the preventive strategies of integrating non-Albanian population to the system of equal ethnic communities. The so-called Kosovo authorians transparently disenable the return of displaced person to their homes, although it has quaranteed by the Security Council Resolution 1244. The first part of the paper points out the genealogical picture of forced migrations, which summarizes a few key events with the beginning of period in 1999, whereby March 17th 2004. has a special significance when there was the great pogrom. This paper will especially consider the structure of displaced persons according to its district of origins, calendar, gender, generation and ethnic characteristics. The extent of social-psihological implications of the forced migrations from Kosovo and Metohija will be shown in the and of this paper.

Key words: forced migrations, AP Kosovo and Metohija, NATO aggression against FRY, March pogrom of Serbs, displaced persons, the structura, disabling the return.

Татјана Вујовић
Филозофски Факултет, Никшић
Одсјек за социологију

МИГРАЦИЈЕ КАО ФАКТОР РИЗИКА ЗА НАСТАНАК КРИМИНАЛИТЕТА У ЦРНОЈ ГОРИ

Резиме

Сиромаштво и тешки услови живота на селу присиљавају становништво да напушта своја пребивалишта и одлази најчешће у велике градове. Интензивно досељавање сеоског становништва у градовима Црне Горе током друге половине 20.вијека, неравномјеран размјештај, проблеми у адаптацији, лоши стамбени услови, незапосленост као и евидентна испољавања економске, социјалне и моралне кризе имали су за посљедицу појаву бројних социо-патолошких појава као што су : криминалитет, злоупотреба психоактивних супстанци, суицид, просјачење, дезинтеграција породице. Резултати истраживања показују да су насилничко понашање и криминалитет најчесталији и најинтензивнији облици јављања антисоцијалног понашања код младих. Млади се претварају у насилнике, а велики број њих постаје жртва насилничког понашања. Циљ овог научног рада био би сагледавање утицаја миграција као фактора ризика на настанак ових појава како би се дале препоруке за решавање ових проблема. Идентификација осталих фактора ризика пружила би основу за стварање програма превенције на свим друштвеним нивоима.

Кључне ријечи: *миграције, социо-патолошке појаве, сиромаштво, криминалитет, породица, антисоцијално понашање, злоупотреба дрога.*

Tatjana Vujović
Faculty of Philosophy, Nikšić
Department of Sociology

THE MIGRATIONS AS THE FACTOR OF RISK
FOR THE BEGINNING OF CRIMINALITY IN MONTENEGRO

Abstract

Poverty and the hard conditions of living in the village force the population to leave their homes and go to the big towns. The intensive moving of the rural population to the towns of Montenegro during the second half of the twentieth century, unequal disposition, the problems in the adaptation, the bad housing conditions, unemployment as well as the evident manifestations of the financial, social and moral crisis have caused numerous socio-pathological occurrences, such as: abuse of psychoactive substances, delinquency, suicide, disintegration of family. Results of the research show that violent behavior, abuse of drugs and suicide are the most frequent forms of anti-social behavior of young people. The young people are becoming violent and the great number of them becomes a victim of violent behavior. The main aim of the study would be to recognizing the influence of the migrations as the factor of risk for these occurrences in order to provide recommendations for solving these problems. Identification of order risk factors the would provide a basis for creating prevention programmes at all social levels.

Key words: migration, socio-pathological occurrences, poverty, criminality, family, anti-social behavior, abuse of drugs, aggression.

Милош Марјановић
Правни факултет Нови Сад

ГАСТАРБАЈТЕРСКЕ МИГРАЦИЈЕ – СПЕЦИФИЧАН ОБЛИК ДРУШТВЕНЕ ПОКРЕТЉИВОСТИ

Резиме

Гастарбајтерске или спољне радне миграције су се појавиле и убрзо постале масовне средином 1960-их година и од почетка су постале особен вид друштвене покретљивости. Отпочеле су не у сиромашним и пасивним, већ у најплодороднијим крајевима Србије и то, најпре, у средњим и имућним сеоским домаћинствима као полутанске (сељаци–радници). Првобитне намере су биле привремене („радници на привременом раду у иностранству“) – да се стекну допунске инвестиције за газдинство и домаћинство. Изграђене су велике и добро опремљене гастарбајтерске куће и економске зграде, а газдинства су механизована. И гастарбајтерска села су инфраструктурно, иако нешто касније, јако добро опремљена. Међутим, та привременост је временом постала трајна и двострука – одужила се на неколико деценија (понегде и на скоро пола века), предвојена гастарбајтерска породица је живела и тамо и овде, доласци и дознаке су били редовни. Гастарбајтерска села су почела да пулсирају као сезонске локалне заједнице, са згуснутим обичајним и друштвеним животом у летњим месецима и најзначајнијим празничним данима. Веома су видљиви трагови акултурацијских процеса ових миграција са иностраном компонентом. Најзад, у другој, а нарочито у трећој генерацији ове миграције постају исељеничке – све је више оних са двојним или само страним држављанством. Из половичних и привремених ове миграције прелазе у потпуне и трајне, и то не само у смислу хоризонталне и вертикалне, већ и просторне покретљивости. Атари су опустели, а гастарбајтерске куће и села се убрзано празне. Па ипак, гастарбајтерска села као друштвени актери спонтано проналазе нове стратегије развоја – укрупњавањеседа, интензивнија

специјализована производња, припајање напуштених окућница, радионице и услужне радње, туризам (гастарбајтерски потомци као туристи).

Кључне речи: *свољне радне миграције, гастарбајтерско село, полушани, исељавање, нове стразијеије руралној развоја.*

Miloš Marjanović
Faculty of Law
University of Novi Sad

FOREIGN WORKERS - A SPECIFIC FORM OF SOCIAL MOBILITY

Abstract

Foreign workers' or outer work migrations appeared in the middle of 1960s; they grew very quickly and from the very beginning became a specific form of social mobility. They started not in the poor and passive areas, but in the richest rural parts of Serbia, firstly among middle and richer peasant families, as peasant-workers'. Original intentions counted with temporary migration ("workers temporarily working abroad") – in order to get additional income for investment in their farms and households. Large and well-equipped foreign workers' houses and farm buildings were built, farm machinery was bought. Some time later, foreign workers' villages got well infrastructure. However, those temporary migrations gradually became permanent and double – it lasted for several decades, even a half of a century. Split foreign worker family lived both there and here, comings and money letters were regular. Foreign workers' villages started to puls as seasonal local communities, with dense custom and social life during the summer months and the most important holidays. The traces of acculturation of these migrations with foreign component are very visible. Eventually, with the second, and especially with the third generation, these migrations became emigrations – there are more and

more people with double, or only with foreign citizenship. Started as non-complete and temporary, these migrations became complete and permanent, and not only horizontal and vertical, but spatial mobility as well. Village surroundings became deserted and foreign workers' houses and villages are becoming empty quickly. Nevertheless, foreign workers' villages as social actors spontaneously find new strategies of development – enlarging of estates, more intensive specialized production, attachment of deserted farm yards, workshops and service shops, tourism (foreign workers' descendants as tourists).

Key words: emigration, foreign workers' village, new strategies of rural development, outer work migrations, peasant-workers.

Душан Мојић
Универзитет у Београду
Филозофски факултет
Одељење за социологију

ПРОМЕНЕ ДРУШТВЕНОГ ПОЛОЖАЈА ГРАДСКЕ И СЕОСКЕ ОМЛАДИНЕ У СРБИЈИ ПОЧЕТКОМ ТРЕЋЕГ МИЛЕНИЈУМА

Резиме

У раду се анализирају промене положаја младих из градских и сеоских насеља у српском друштву у првој деценији одблокиране постсоцијалистичке трансформације. Друштвени положај градске и сеоске омладине се проучава кроз неколико димензија: стамбену и материјалну ситуацију, перцепцију сопственог статуса, запосленост/незапосленост, радне стратегије и друге. Упркос претпоставкама о младима као потенцијалним „добитницима“ трансформације, емпиријски увиди показују да су и градска и, поготово, сеоска омладина у великој мери депривирани друштвене групе у српском друштву почетком трећег миленијума.

Кључне речи: *Србија, градска омладина, сеоска омладина, друштвени положај, постсоцијалистичка трансформација.*

Dušan Mojić
University of Belgrade
Faculty of Philosophy
Department of Sociology

CHANGES IN SOCIAL STATUS OF URBAN AND RURAL YOUTH IN SERBIA AT THE BEGINNING OF THE THIRD MILLENNIUM

Abstract

Changes in status of young from urban and rural settlements in Serbian society in the first decade of deblocked postsocialist transformation have been analyzed in the paper. Social status of urban and rural youth has been studied through several dimensions: housing and material situation, self-perception of social position, employment/unemployment, work strategies, and others. Contrary to expectations about youth as potential transformational “winners”, empirical findings have revealed that urban and, especially, rural youth are, to a large extent, deprived social groups in Serbian society at the beginning of the third millennium.

Key words: Serbia, urban youth, rural youth, social status, postsocialist transformation

Љубинко Пушић
Универзитет у Новом Саду
Филозофски факултет
Одсек за социологију
pusic@eunet.rs

Ана Пајванчић - Цизељ
Универзитет у Новом Саду
Филозофски факултет
Одсек за социологију
ana@nspoint.net

НАЦИОНАЛНА СТРАТЕГИЈА ОДРЖИВОГ РАЗВОЈА СРБИЈЕ КАО ПРЕТПОСТАВКА ПРОМЕНЕ ДРУШТВЕНЕ СТРУКТУРЕ

Резиме

У раду се полази од шест хипотеза: (а) да националне стратегије развоја представљају документе од прворазредног значаја, (б) да су идеје о неопходности развоја неупитне, (ц) да је одрживи развој глобална идеја која се налази између дивинизације и оспоравања, (д) да је одрживи развој део актуелне европске геополитичке агенде, (е) да је одрживост националне стратегије одрживог развоја суштински везана за одрживи друштвени развој и (ф) да су промене у друштвеној структури резултанта пресека свих претходних хипотеза. Све ове хипотезе се прверавају на две макроравни: теоријско-методолошкој, односно епистемолошкој и имплементацијској.

Кључне речи: *одрживи развој; одрживи друштвени развој; друштвена структура.*

Ljubinko Pušić and Ana Pajvančić - Cizelj
University of Novi Sad
Faculty of Philosophy
Department of Sociology

NATIONAL SUSTAINABLE DEVELOPMENT STRATEGY
OF THE REPUBLIC OF SERBIA AS A PRECONDITION
FOR CHANGES IN SOCIAL STRUCTURE

Abstract

The paper is based on six hypotheses: (a) the national development strategies are documents of great importance, (b) the ideas about the necessity of development are unquestionable, (c) sustainable development is a global idea between divinization and challenges (d) sustainable development is part of the current European geopolitical agenda, (e) the sustainability of National sustainable development strategy is substantially linked to sustainable social development, and (f) changes in the social structure are the results of all previous hypotheses. These hypotheses are analyzed on two macro levels: level of theory/method and level of implementation.

Keywords: sustainable development, sustainable social development, social structure.

Срђан Шљукић
Марица Шљукић
Универзитет у Новом Саду
Филозофски факултет
Одсек за социологију

ПРОМЕНЕ У ДРУШТВЕНОЈ СТРУКТУРИ ПОЉОПРИВРЕДЕ:
ШАРГАРЕПА БЕЗ ШТАПА

Резиме

Процес промена у друштвеној структури пољопривреде, који је започет пре око четврт века, био је инициран са три кључна момента: прво, укидањем земљишног максимума; друго, повраћајем дела земљишта одузетог у првих осам година након завршетка Другог светског рата; треће, отпочињањем процеса приватизације друштвене својине. Један од елемената новонастале структуре јесте и друштвени слој модерних пољопривредника – фармера. Присутност овог слоја у структури српског друштва можемо сматрати и једним од индикатора модернизације.

У овом раду, на примеру произвођача поврћа у селу Бегеч крај Новог Сада, аутори анализирају друштвени положај модерних пољопривредника – фармера. При томе нарочито имају у виду настанак самих газдинстава, затим њихов начин рада (друштвени аспект), њихово међусобно организовање, однос према припадницима других друштвених група и однос према држави.

Кључне речи: *друштвена промена, друштвена структура, модерни пољопривредници – фармери, пољопривреда, српско друштво.*

Srđan Šljukić
Marica Šljukić
University of Novi Sad
Faculty of Philosophy
Department of Sociology

CHANGES IN THE SOCIAL STRUCTURE OF AGRICULTURE:
A CARROT WITHOUT A STICK

Abstract

The process of changes in the social structure of agriculture, which started about a quarter of a century ago, had been initiated by three crucial elements: first, by abolishing of the agrarian maximum; second, by a partial restitution of land property; third, by the opening of the process of privatization of social property. One of the elements of the new structure is the stratum of modern agriculturalists – farmers. The presence of this stratum in the structure of the Serbian society can be seen as one of the indicators of modernization.

In this paper the authors analyze the social position of modern agriculturalists – farmers, using the example of the vegetable producers from the village of Begeč, near Novi Sad. They especially focus on the process of growing of these farms, their way of work (social aspect), their organization, and relation to other social groups and to the state.

Key words: agriculture, modern agriculturalists – farmers, Serbian society, social change, social structure.

Бењамин Чулиг
Одсјек за социологију
Филозофски факултет Свеучилишта у Загребу
bculig@ffzg.hr

ЈЕСУ ЛИ ИГРАЧИ ВИДЕОИГАРА СВОЈЕВРСНА СПЕЦИФИЧНА
СОЦИОКУЛТУРНА СКУПИНА?
АНАЛИЗА КАРАКТЕРИСТИКА ИГРАЧА У ОДНОСУ НА НЕИГРАЧЕ

Резиме

Почетком 2011. године проведено је анкетно (paper-and-pencil) знанствено истраживање на квотном узорку студената Свеучилишта у Загребу (Република Хрватска) с циљем емпиријског утврђивања типологије играча/неиграча видеоигара (N=314; 54.1% male). Инструментариј се састојао од 65 тематских склопова с приближно 450 варијабли које су концептуално обухваћале различите психосоцијалне, социокултурне, понашајне и индивидуалне карактеристике испитаника, темељна сврха истраживања била је одређење психосоцијалног и социокултурног профила играча/неиграча видеоигара. У овоме раду анализирају се компаративно профили играча/играчица (N=217; 72.4% M) у односу на неиграче/неиграчице. Тељењи инструменти за обје типологије били су утемељени на појединачним индикаторима играчких/неиграчких преференција, а састојали су се од 70, односно 31 итема с ординалном петероступањском скалом процјене. Факторском анализом уз ГК-критериј за заустављање екстракције фактора и варимах трансформацијом базичне солуције екстрахирано је 9 типова играча, који су углавном сукладни с уобичајеном класификацијом жанрова игара: РПГ, ФПС, РТС, ТБС, РЛС (Real life simulations), Online gaming, Racing games, Horror games, Casual & Family games. Добивено је такође и 8 типова неиграча који се углавном разликују по типовима преференцијских структура везаних уз начине провођења слободног времена, који се – осим у једном случају (названом „Играо бих, али...“) – темеље на уобичајеним преференцијским стереотипима. У психосоцијалном профилирању појединих типова анализирали смо повезаност и различитост у односу на: црте лич-

ности (модифицирани 5-факторски модел), животне циљеве, слободно вријеме, мотивираност за играње, однос спрема компјуторска технологије опћенито и конкретно, играчко искуство, играчке навике „овисност“ о видео.играма, евентуалне посљедице дуготрајног играња, информатичку писменост и темељне индивидуалне карактеристике испитаника. Осим уобичајених дескриптивних статистичких процедура, користили смо т-тест, хи-квадрат тест, АНОВА-у, те компонентни модел факторске анализе (ортоганоална и коса солуција). Добивени налази потврђују полазну претпоставку о постојању играчке и неиграчке типологије Установисли смо такођер де се обје типологије (играчи и неиграчи) могу релативно добро објаснити кориштеним предикторским склоповима, што потврђује релевантност нашег приступа, Стога закључујемо да се играчке/неиграчке преференције у великој мјери могу приписати постојању релевантних психосоцијалних и социокултурних профила као својеврсних пред-мотивицијских детерминатора разлога играња/неиграња.

Кључне ријечи: типологија играча/неиграча видеоигара, жанрови видео-игара, играчке преференције, животињи циљеви, вриједности слободної времена, типови личности, мотивација за играње, играчке навике.

Benjamin Culig
Faculty of Humanities and Social Sciences,
University of Zagreb, Croatia
bculig@ffzg.hr

ARE THE VIDEO-GAMERS SOME KIND OF SPECIFIC
SOCIOKULTURAL GROUP?
COMPARATIVE ANALYSIS OF GAMERS'/NONGAMERS'
CHARACTERISTICS

Abstract

A scientific survey of face-to-face type was carried out on quota sample of students from the University of Zagreb, Croatia, in 2011, with a view to empirically establish a typology of video gamers/non-gamers

(N=314; 54.1% of males). The questionnaire consisted of 65 topics with approximately 450 variables covering psychosocial, sociocultural, sociodemographic and behavioural features of participants. The primary purpose of the research was to set up a psychosocial and sociocultural profile of video gamers/non-gamers. The current paper focuses exclusively on gamers (N=217; 72.4% of males). Basic instruments constructed for both typologies have been grounded on individual indicators representing gamers/nongamers preferences, comprising 70 items with an ordinal 5-point assessment scale for gamers and 31 items for non-gamers. The principal component analysis under GK criteria with varimax rotation extracted 9 types of gamers. The types obtained partly correspond to the accepted classification of game genres: RPG, FPS, RTS, TBS, RLS (Real life simulations), Online gaming, Racing games, Horror games and Casual & Family games. We have also obtained 8 types of non-gamers, mainly differed in leisure time choices according to different free time activities choice, We have obtained only one type of non-gamers called „I would play, but...“. Each other types mainly follows usual preferential stereotypes. The analysis of psychosocial profiles encompassed correlations in respect of the following: personality traits (modified five-factor model), main life goals, leisure values, motivations for playing, some aspects of computer and internet usage, gaming habits, video game 'addiction' and consequences of playing, computer literacy, and basic individual and social characteristics of participants. Statistical procedures included chi-square test, t-test, ANOVA, multiple linear regression and component model of factor analysis (orthogonal and oblique solution). We have also find out that both typologies have been explained and confirmed by chosen predictor set, confirming the relevance of our model. The determinants of psychosocial and sociocultural profile represent firm grounds for future investigation of criterion validity of the proposed video gamers'/nongamers' typology. Generally, we'll conclude that gamers'/nongamers' preferences were statistically significant connected with psychosocial and sociocultural profiles which are determinants of playing/nonplaying reasons and personal preferential choice.

Keywords: typology of video gamers/nongamers, video game genres, gaming preferences, life goals, leisure values, personality traits, motivations for playing, gaming habits.

Валентина Соколовска
Александар Томашевић
Универзитет у Новом Саду
Филозофски факултет
Одсек за социологију

МОДЕЛИ МРЕЖНЕ СТРУКТУРЕ

Резиме

У раду се разматрају три модела за изучавање мрежне структуре. Аутори указују на различите начине организовања унутар социјалних мрежа, тако што пореде три различита модела: модел преференцијалног прилога, модел малог света и модел структурне кохезије. Како први открива постојање истканутих личности око којих се формира мноштво различитих веза, други груписање у посебно раздвојене кластере, а трећи разматра расподелу свих веза унутар једне мреже, аутори посебно разматрају импликације оваквих начина организовања актера у социјалној мрежи.

Кључне речи: *мрежна структура, модел преференцијалног прилога, модел малог света, модел структурне кохезије.*

Valentina Sokolovska and Aleksandar Tomašević
University of Novi Sad
Faculty of Philosophy
Department of Sociology

MODELS OF NET STRUCTURES

Abstract

This paper considers three models used in the research of network structure. Authors indicate different ways of organizing within social networks by comparing three different models: preferential attachment, small world and structural cohesion. First model reveals the existence of prominent individuals with many different ties formed around them, the second one reveals the process of cluster formation, and the third one considers the distribution of all ties across the network, so the authors discuss the implications of these ways of organizing actors within a social network.

Keywords: network structure, model of preferential attachment, model of small world, model of structural cohesion.

Ксенија Класнић
Филозофски факултет
Свеучилишта у Загребу
Одсјек за социологију,
катедра за методологију
kklasnic@ffzg.hr

ТКО ВЈЕРУЈЕ У МИТОВЕ О НАСИЉУ НАД ЖЕНАМА? РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА НА ДВА ХРВАТСКА СВЕУЧИЛИШТА

Резиме

Сувремена обитељ пролази кроз значајне промјене због социјалне динамике у којој је посебно значајна еманципација жена, али и због друштвеног развоја уопће. Оптерећење радним временом и грубо редуцирање садржаја оквира обитељског живота те опћенито стресне друштвене прилике доводе до бројних конфликтних ситуација. Данас се сусрећемо са све већим бројем обитељи у којима су односи поремећени и нескладни. За разлику од других друштвених група које настоје подузети све потребне мјере кад не функционирају, обитељ се често судбински мири са ситуацијом која нарушава складан обитељски живот. Обитељски проблеми неријетко ескалирају у насиље, које се очитује у различитим облицима: физичком, психичком, сексуалном и економском. Насиље у обитељи увијек претпоставља злоупотребу моћи у односима који се темеље на неједнакости (Ајдуковић, Павлековић, 2000), а најчешће се ради о насиљу мушкарца над својом женом или интимном партнерицом. О насиљу над женама постоје бројни митови – увјерења која настају кад се не посједује довољно чињеница о некој појави. Управо раширеност таквих митова може објаснити потешкоће и спорост уношења промјена у законодавство те ограничени распон интервенција које се нуде у случајевима обитељског насиља.

Издавање се темељи на резултатима истраживања проведеног методом анкете на студентској популацији Свеучилишта у Загребу и Свеучилишта у Сплиту тијekom 2012. године (N=316). Циљ истраживања био је утврдити који су најзаступљенији митови о насиљу над же-

нама те утврдити постоје ли одређене повезаности ових вјеровања са склоношћу сексизму те неким социодемографским и социокултурним карактеристикама испитаних студената попут пола, мјеста одрастања, ступња образовања родитеља и имовинског стања обитељи.

Кључне ријечи: *митови о насиљу, насиље над женама, равнојравношћу сијолова, сексизам, сџуденџска ѿоулација.*

Ksenija Klasnić
Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Zagreb
Department of Sociology, Unit for Methodology
kklasnic@ffzg.hr

WHO BELIEVES IN THE MYTHS ABOUT VIOLENCE AGAINST WOMEN? RESEARCH RESULTS ON TWO CROATIAN UNIVERSITIES

Abstract

The contemporary family is going through significant changes due to social dynamics in which the emancipation of women is especially important, but also because of social development in general. Load hours and reduces content of framework of family life and generally stressful social conditions lead to numerous conflicts. We are facing an increasing number of families in which relationships are disturbed and discordant. Unlike other social groups that seek to take all necessary measures when they are not functioning, the family often fatally accepts the reality that undermines the harmonious family life. Family problems often escalate into violence, which is manifested in various forms: physical, psychological, sexual and economic. Violence always presumes the abuse of power in relationships based on inequality (Ajduković, Pavleković, 2000), with man most often being the abuser and his wife or intimate partner being the victim. There are many myths about violence against women - beliefs that arise when one does not have enough facts about a certain phenomenon. Outspread of these myths may explain the difficulties and slowness of the introduction of

changes in legislation and the limited range of interventions that are offered in cases of domestic violence.

The presentation is based on the results of a study conducted by survey method on the student population at the University of Zagreb and University of Split during 2012 (N = 316). The aim of the study was to determine which the most common myths about violence against women are and to determine whether there are some relationships between these beliefs a tendency to sexism and also with some socio-demographic and socio-cultural characteristics of students such as gender, place of growing up, parents' educational level and family social status.

Keywords: myths about violence, violence against women, gender equality, sexism, student population.

Соња Кузманчев-Станојевић
Душан Маринковић
Универзитет у Новом Саду
Филозофски факултет
Одсек за социологију

ПРОБЛЕМИ СОЦИОЛОШКИХ ИСТРАЖИВАЊА ДРУШТВЕНОГ УГЛЕДА КАО ДИМЕНЗИЈЕ ДРУШТВЕНЕ СТРУКТУРЕ И ПОКРЕТЉИВОСТИ

Резиме

Друштвени углед, као једна од димензија друштвене стратификације и један од основних друштвених ресурса, незаобилазно је поље анализе социолошке науке. Међутим, за разлику од друге две димензије – моћи и материјалног богатства – друштвени углед има највише симболички, најнедокучивији и најмање конкретан карактер. Он је уједно, иако подробно описиван, најмање продубљено и систематски анализиран – било да је реч о разумевању овог појма преко његове симболичке вредности, али превасходно када је реч о његовим структуралним импликацијама. У том смислу се чини да друштвени углед нема, попут моћи и богатства, чврсте структуралне и организационе карактеристике. Основна идеја овог рада састоји се у покушају расветљавања самог појма друштвени углед, кроз анализу различитих теоријских концепата, као и у разматрању начина на које је могуће повезати његов симболички и структурални аспект. Полазну основу за разумевање овог појма чине четири врсте теорија друштвеног угледа (престижа), чија се систематизација налази у раду Бернда Вегенера Концепти и мерење престижа. Укрштањем извора стратификације са оријентацијама друштвене акције, Вегенер издваја следеће четири теорије престижа: рационалне-редне, рационално-конфликтне, нормативно-редне и нормативно-конфликтне теорије престижа. Ове теорије разликују се по томе што у основи посматрају престиж на различите начине као: постигнуће, цењење, харизму или част. Наведена систематизација чини основу разматрања теоријских експликација појма друштвеног угледа (престижа) у овом раду. Она

ће бити проширена разматрањима основних идеја разумевања престижа из угла оних аутора чије су анализе парадигма наведених значења. Разматрањем појма друштвени углед и различитих теоријских концепата из којих његово поимање произилази, указује се на потребу приближавања емпиријских истраживања друштвеног угледа свој комплексности његових теорија.

Кључнеречи: *друштвени углед (престиж), друштвена стратификација, постојануће, цењење, харизма, част.*

Sonja Kuzmančev-Stanojević and Dušan Marinković
University of Novi Sad
Faculty of Philosophy
Department of Sociology

PROBLEMS OF THE SOCIOLOGICAL STUDIES OF SOCIAL PRESTIGE AS A DIMENSION OF SOCIAL STRUCTURE AND MOBILITY

Abstract

Social prestige, as one of dimensions of social stratification and one of basic social resources, is unavoidable field analysis of sociological science. However, unlike the other two dimensions - power and material wealth - social prestige has the most symbolic, most elusive and the least specific character. He is also, although described in detail, the least depth and systematically analyzed - whether in the understanding of this concept through its symbolic value, but primarily in terms of its structural implications. In this sense, it doesn't seem that social prestige has, such as power and wealth, strong structural and organizational characteristics. The basic idea of this paper consists in the problematization of the term prestige in an attempt to clarify its meaning, through the analysis of different theoretical concepts. On the other hand, the analysis includes the ways in which it is possible to link symbolic and structural aspects of prestige. The starting point for understanding this concept consists of four types of theories of pres-

tige, whose systematization can be found in the paper of Bernd Wegener Concepts and measurement of prestige. Crossing the source of stratification with orientation of social action, Wegener distinguishes the following four theories of prestige: the rational-order, rational-conflict, normative-order and normative-conflict theories of prestige. These theories differ in that they basically look at the prestige of a variety of ways, such as: achievement, esteem, charisma or honor. The above systematization form the basis of theoretical explication of the concept of prestige in this paper. It will be extending with the basic considerations of prestige from the viewpoint of those authors which represent a paradigm of the above analysis of meaning. The examination of social prestige and different theoretical concepts from which derives its meaning, points to need of convergence of empirical studies of social prestige to its own complex theories.

Key words: social prestige, social stratification, achievement, esteem, charisma, honor.